

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті визначено стан та основні проблеми, що стримують розвиток інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу. Визначено зовнішні та внутрішні перешкоди, що стримують функціонування малого бізнесу, а також визначено основні проблеми, що утруднюють зростання обсягів випуску конкурентоспроможної продукції малих підприємств області. Встановлено напрями розвитку експортного потенціалу Хмельницької області. Обґрунтовано тенденції щодо становлення, розвитку малих підприємств Хмельницького регіону. Розкрито та визначено основні пріоритети та напрями інвестиційної підтримки на Хмельниччині.

Ключові слова: інвестиційна підтримка, експортний потенціал регіону, конкурентоспроможність продукції, бізнес-клімат, регіональні програми розвитку, суб'єкти малого підприємництва.

T. G. RZAEVA
Khmelnytsky National University

ATTRACTION PROBLEMS OF INVESTMENTS AND DEVELOPMENT OF EXPORT POTENTIAL OF SMALL AND MIDDLE ENTERPRISES IN KHMELNYTSKY REGION

The dynamics of basic indexes that characterize the state of small, middle and large enterprises of the Khmelnytsky area is investigational in the article, the dynamics of their amount and volumes of output and realization of products is namely investigational. The state and obstacles in relation to the successful functioning of small business and basic problems that restrain development of investment support of small and midsize businesses are certain in the article. In accordance with the Regional program of development of small enterprise, external and internal obstacles that restrain functioning of small business are certain, and also basic problems that bother the increase of volumes of output of competitive products of small enterprises of area are certain. Directions of development of export potential of the Khmelnytsky area are set. Tendencies are reasonable in relation to becoming, development of small enterprises of Khmelnytsky region, basic priorities and directions of investment support of business-climate are Exposed and certain in Khmelnytsky region. It is well-proven that investment support and development of export potential of small business will give an opportunity to assist the decision of problems of eurointegration at the terms of unstable economy and to work out in a region the flexible and stable system of assistance to business at the terms of intensifying of competitive activity.

Keywords: investment support, export potential of region, competitiveness of products, business-climate, regional programs of development, small business entities.

Вступ. Основою успішного функціонування малих та середніх підприємств є поліпшення бізнес-клімату Хмельницького регіону. Саме покращення бізнес-клімату буде сприяти подальшому розвитку та економічному зростанню у малого та середнього підприємництва. Розвиток та становлення малого та середнього підприємництва за умов нестабільної економіки значно ускладнюється цілою низкою проблем, що утруднюють процеси функціонування малого бізнесу Хмельницького регіону. Подальший розвиток підприємництва Хмельницької області є основою здійснення економічних реформ як на регіональному, так і на державному рівні.

Важливе значення у процесі становлення та розвитку підприємництва Хмельниччини має його інвестиційна підтримка. Створення сприятливого інвестиційного клімату та відповідних умов для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій є першочерговим завданням розвитку регіону. Не менш важливим завданням є підвищення ефективності діяльності регіонального виробника, конкурентоспроможності його продукції. Саме покращення інвестиційної підтримки та конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу області будуть сприяти підвищенню експортного потенціалу Хмельницького регіону.

Значний внесок у розвиток та підтримку малого й середнього підприємництва Хмельницької області мають Регіональні програми його розвитку. Важливе значення у зазначених програмах належить саме інвестиційній підтримці малого і середнього бізнесу Хмельницької області, а також розвитку та збільшенню його експортного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За умов нестабільної економіки значна увага приділяється діяльності малих підприємств, умовам їх функціонування, проблемам нормативно-законодавчої підтримки, питанням мінімізації ризиків їх діяльності та ін. Значна увага приділяється процесам та механізмам сприяння розвитку підприємництва в Україні, що досліджується (А.І. Бутенко, М.П. Войнаренко, В.І. Ляшенко та ін.) [1]. Крім того окремі проблеми функціонування малого і середнього бізнесу вивчаються та опрацьовуються в роботах М.Ю. Ануфрієва, А.А. Бачуріна, М.П. Войнаренко, Т.А. Дементьєвої, В.І. Ляшенко, В.М. Ларіної, Л.М. Матросова, Г.І. Пушак та інших науковців.

На сьогодні, досить ґрунтовно вивчаються провідні тенденції розвитку підприємництва в Україні [2, с.36–41], напрями та завдання фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва [3, 165–168], напрями та перспективи інвестиційної підтримки розвитку малого і середнього підприємництва фактори і резерви підприємницької діяльності на інноваційній основі [4, с.51–55] тощо.

Широкий спектр питань щодо підвищення результативності підприємницької діяльності як на регіональному, так і на державному рівні підкреслює зацікавленість науковців існуючими проблемами підприємницької діяльності та доводить необхідність їх подальшого дослідження. Актуальність визначених проблем, ступінь їх розв'язання обумовили вибір теми дослідження, окреслили мету статті та основні завдання її досягнення, означили мету статті

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження проблем залучення інвестицій та розвитку експортного потенціалу малого і середнього підприємництва Хмельницької області. Мета статті може бути досягнута шляхом виконання наступних завдань:

- дослідження динаміки кількості підприємств Хмельницької області, обсягів їх реалізації, в розрізі їх розмірів;
- визначення внутрішніх та зовнішніх перешкод розвитку малого та середнього підприємництва;
- обґрунтування проблем що утруднюють становлення й розвиток підприємництва та ускладнюють відповідно рівень його інвестиційної підтримки;
- визначення напрямів щодо зростання експортного потенціалу Хмельницького регіону.

Основна частина. Значний вплив на результативність функціонування малих підприємств як на рівні регіону, так і на рівні країни має рівень їх інвестиційної підтримки. Саме стан та напрями інвестиційної підтримки, її відповідність умовам господарювання та доцільність здійснення за умов нестабільної економіки обумовлюють ефективність функціонування суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Важливою характеристикою діяльності малого бізнесу є дослідження динаміки кількості підприємств Хмельницької області за їх розмірами (рис. 1).

Динаміка кількості суб'єктів підприємницької діяльності Хмельницької області у 2009–2012 рр. дала змогу відзначити, що за зазначений період спостерігається зниження кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва; кількості малих підприємств; кількості діючих фізичних осіб-підприємців. Така динаміка кількості підприємств є негативною ознакою розвитку малого підприємництва Хмельницької області. Покращити ситуацію в регіоні можливо за рахунок відповідної інвестиційної підтримки.

Важливою характеристикою розвитку та результативності діяльності малих і середніх підприємств є оцінка динаміки відносних показників щодо кількості підприємств за їх розмірами. Так, вагомою характеристикою є дослідження динаміки частки малих, середніх, великих підприємств Хмельниччини за період 2011–2013 рр. (рис. 2, 3).

Дослідження структури кількості підприємств Хмельницької області за їх розмірами, у 2013 р., дав змогу відзначити аналогічну тенденцію, а саме у 2013 р. найбільшу частку, на Хмельниччині, також становлять малі підприємства (94,2%). За період, що досліджується, на Хмельниччині відзначається зростання частки малих підприємств на 1,3 в.п. Порівняльний аналіз інформації за рис. 2 і 3 свідчить про зменшення у 2013 р. частки великих та середніх підприємств, відповідно на 0,9 в.п. та 0,4 в.п.

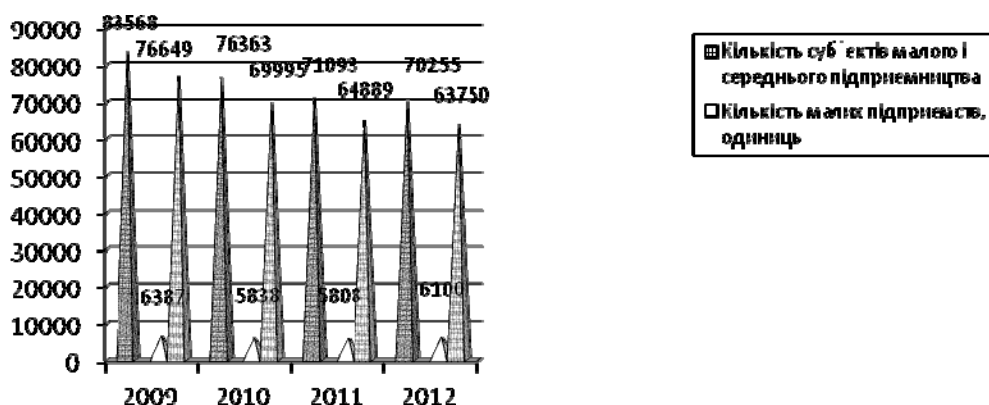


Рис. 1. Динаміка кількості суб'єктів підприємницької діяльності Хмельницької області у 2009–2012 рр.

Аналіз структури кількості підприємств Хмельницької області за їх розмірами у 2011 р. дав змогу зауважити, що найбільшу, лівову частку на Хмельниччині становлять малі підприємства (92,9%). Проведемо аналіз динаміки частки кількості підприємств у зазначеному розрізі за 2013 р., що представлено на рис. 3.

Важливою характеристикою діяльності підприємств Хмельниччини є дослідження динаміки частки обсягів реалізації продукції (робіт, послуг). Частка обсягів реалізації великих підприємств, за період 2011–2013 рр., зменшилась на 13,6 в.п., а середніх підприємств зросла на 14,6 в.п. Важливо зауважити, що частка

обсягів реалізації продукції (робіт, послуг), що реалізована малими підприємствами, за аналогічний період, зменшилась на 1,0 в.п.

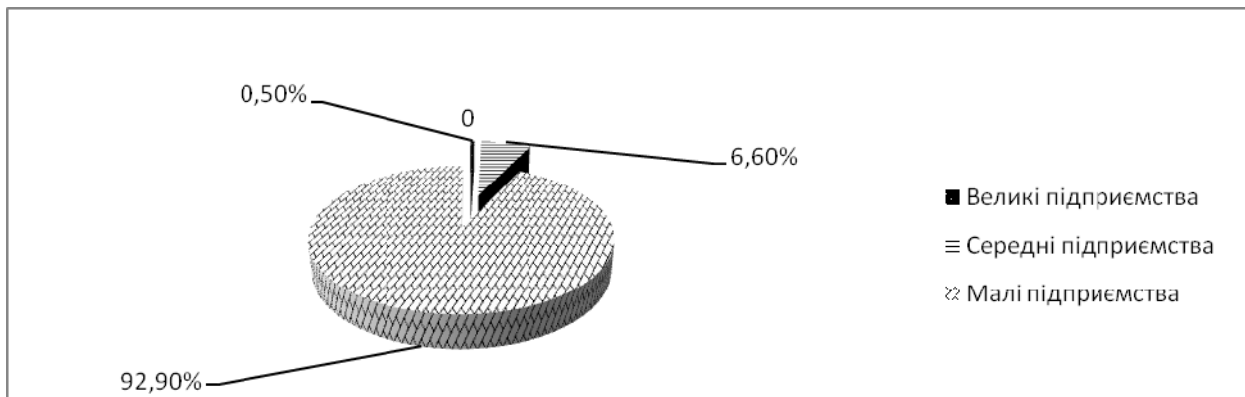


Рис.2. Структура кількості підприємств Хмельницької області за їх розмірами у 2011 р.

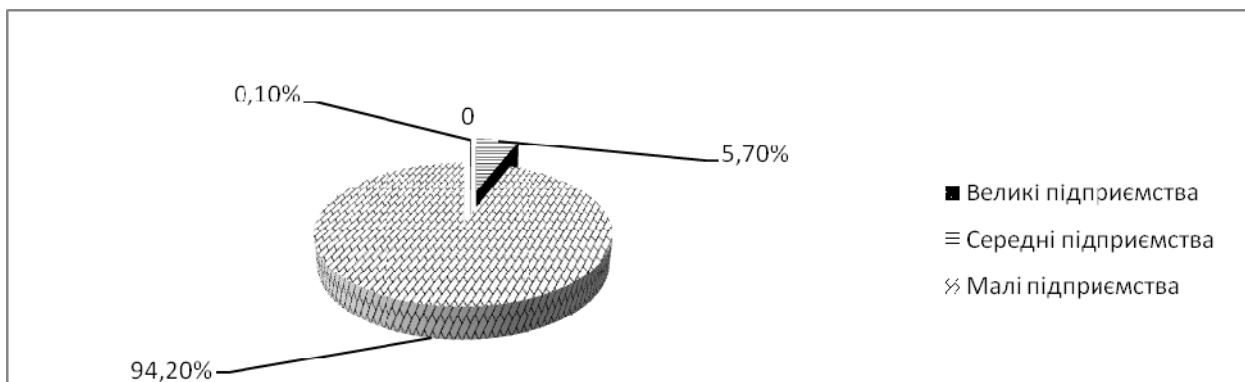


Рис.3. Структура кількості підприємств Хмельницької області за їх розмірами у 2013 р.

Порівнюючи тенденції кількості малих підприємств та їх обсягів їх реалізації свідчить про негативну динаміку розвитку малого бізнесу Хмельниччини. Покращити ситуацію можливо за рахунок ефективної інвестиційної підтримки підприємств області.

Спрямованість, доцільність та своєчасність інвестиційної підтримки забезпечує подальший розвиток та результативність підприємництва у Хмельницькому регіоні. Ефективність та результативність функціонування малого і середнього бізнесу значною мірою залежить від відповідності та своєчасності прийняття на державному й регіональному рівнях відповідних законопроектів, що спрямовані на подальше формування і розвиток національного підприємництва. Недосконалих законодавчих актів та недостатня державна фінансово-кредитна підтримка розвитку підприємництва створюють ряд зовнішніх та внутрішніх перешкод розвитку підприємницької діяльності та відповідно інтенсивності її інвестиційної підтримки. Грунтуючись на Регіональних програмах розвитку малого підприємництва [5, с.13-14] за період 2005–2014 рр. нами виділено основні зовнішні та внутрішні перешкоди розвитку підприємницької діяльності, що представлені нами на рис.4.

Відповідно до інформації рис.4. до зовнішніх перешкод відносяться такі: наявність значної кількості адміністративних бар'єрів як на державному, так і на регіональному рівнях; нестабільна та недосконала податкова політика; незавершеність процесу з регламентації процедур видачі документів дозвільного характеру відповідно до вимог Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»; невідповідність кредитно-фінансових механізмів потребам сектора малого підприємництва та ін.

До внутрішніх перешкод функціонування доцільно віднести такі: слабо розвинена структурна мережа консультаційних та навчальних послуг; недостатній рівень інформаційного забезпечення; довготривале руйнування матеріально-технічної бази підприємств агропромислового комплексу; низька активність громадських організацій та об'єднань підприємців у прийнятті рішень щодо підтримки та розвитку малого підприємництва; неефективне використання угідь для сільськогосподарських робіт та ін.

Доцільно зауважити, що наявні перешкоди створюють ряд проблем що утруднюють становлення та розвиток підприємництва, ускладнюють відповідно рівень інвестиційної підтримки й погіршують її стан. Відповідно до Регіональної програми розвитку 2012–2014 рр. основними проблемними питаннями, що зумовлюють певні ризики функціонування підприємництва в регіоні й рівень їх інвестиційної підтримки є такі:

- суперечливість та неповнота чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів підприємництва;
- недосконалий рівень реального партнерства між бізнесом, органами місцевого самоврядування та виконавчої влади;
- практично повна відсутність фінансової, матеріально-технічної підтримки підприємництва з боку держави, відсутність налагодженої системи гарантій і страхування кредитних і інвестиційних ризиків;
- диспропорції у структурі малого бізнесу за сферами економічної діяльності (найбільша частина підприємств припадає на підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових послуг та предметів особистого вжитку);
- нерівномірність розвитку малого бізнесу по території області через недостатній розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, особливо у сільській місцевості;
- недоступність довгострокового кредитування, труднощі з одержанням зовнішнього фінансування (високі відсоткові ставки на банківські кредити), що стримує розвиток виробничої сфери;
- недостатність та несвоєчасність фінансування районних, міських, програм підтримки малого підприємництва;
- значна зростаюча «тінізація» як обсягів виробництва, так і отриманих доходів [6, с.16-17].

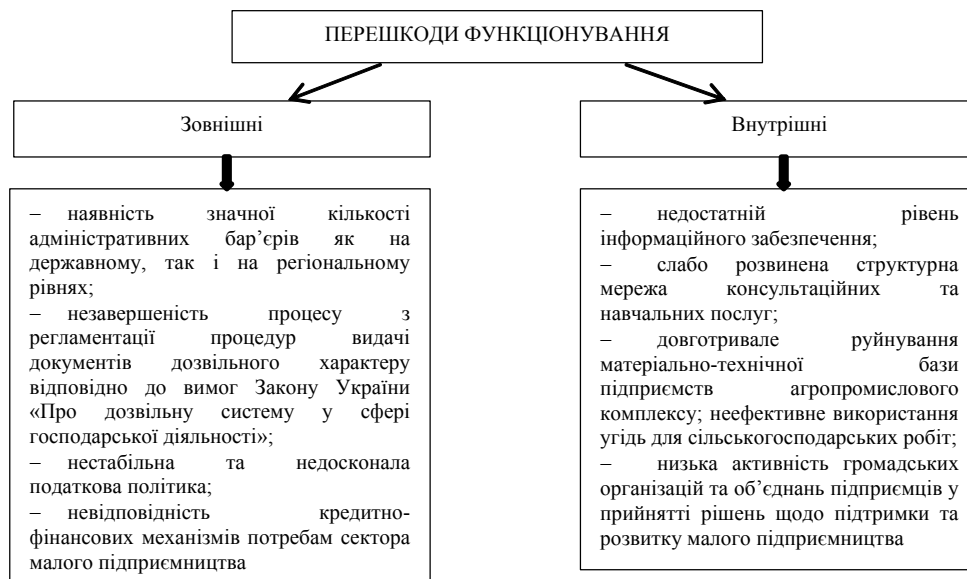


Рис.4. Основні внутрішні та зовнішні перешкоди розвитку малого і середнього підприємництва

Важливе значення в зростанні експортного потенціалу Хмельницького регіону є збільшення обсягів випуску конкурентоспроможності продукції. Збільшення обсягів експортованої продукції малими підприємствами є пріоритетними завданням Регіональної програми розвитку малого підприємництва. Зазначене завдання може бути реалізоване за рахунок певних заходів. Основними з них є наступні:

- проведення просвітницької роботи по розробці та впровадженню норм системи якості Міжнародних стандартів ISO на малих та середніх підприємствах;
- обґрунтування кола малих підприємств, які мають можливість та наміри вивчати, розробляти та впроваджувати систему Міжнародних стандартів якості ISO 9000 – 9004 за методологією ЄС та надання їм інформаційної та практичної допомоги в проведенні робіт;
- створення науково-виробничого центру з питань впровадження системи управління якістю за ДСТУ ISO в області;
- створення бази даних сертифікованих систем управління якістю продукції підприємств (організацій) області;
- надання суб'єктам господарювання організаційної та інформаційної підтримки створення галузевих кластерів шляхом проведення презентацій, семінарів, забезпечення інформаційними матеріалами [5, с. 26].

Важливе значення в процесі інвестиційної підтримки є залучення інвестицій. Основними напрямками залучення інвестицій є такі: створення та підтримка позитивного іміджу області для залучення інвестицій та реалізації інвестиційних проєктів; створення умов для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій; проведення моніторингу ефективності залучення іноземних інвестицій в сферу малого бізнесу та визначення пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності малих підприємств; інформаційне забезпечення залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій; збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції; інформаційне забезпечення питань з євроінтеграції; залучення інвестицій у туристичну

та рекреаційну сфери; сприяння розвитку інноваційної діяльності та інтенсифікації трансферу технологій (рис. 5).

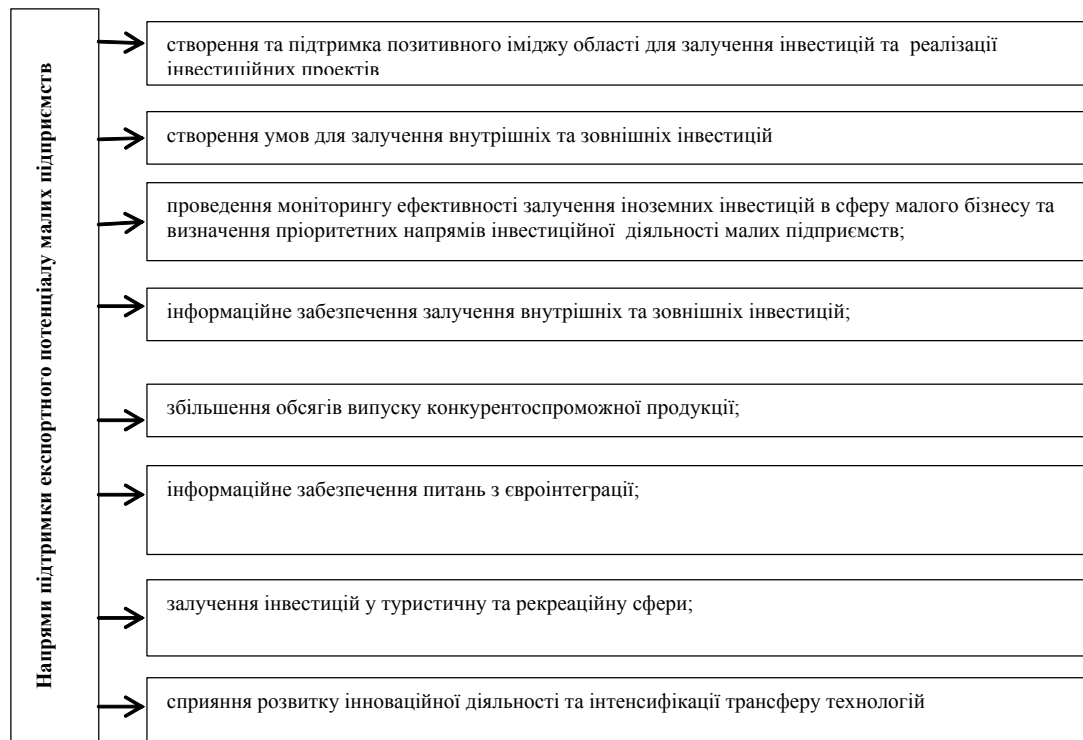


Рис.5. Напрями підтримки експортного потенціалу малих підприємств

Висновки. Становлення, розвиток та підтримка експортного потенціалу підприємництва Хмельницького регіону створює передумови підтримки бізнес-клімату регіону. Інвестиційна підтримка та розвиток експортного потенціалу малого бізнесу дасть змогу сприяти вирішенню проблем євроінтеграції за умов нестабільної економіки та розробити в регіоні гнучку та стабільну систему сприяння бізнесу за умов загострення конкурентної боротьби. Покращення інвестиційної підтримки буде сприяти покращенню фінансово-економічного стану суб'єктів малого бізнесу, покращенню їх фінансово-кредитної підтримки та зниженню ризиків ведення бізнесу в Хмельницькому регіоні.

Література

1. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу : монографія / А.І. Бутенко, М.П. Войнаренко, В.І. Ляшенко та ін. ; НАН України, Ін-т економіки пром-ті. – Донецьк, 2011. – 326 с.
2. Гой І.В. Тенденції розвитку підприємництва в Україні / І.В. Гой, Т.П. Смелянська // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2013. – № 3. – Т. 1. – С. 36–41.
3. Рзаєва Т.Г. Фінансово-кредитна підтримка розвитку малого підприємництва: напрями та завдання / Т.Г. Рзаєва // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 165–168.
4. Рзаєва Т.Г. Напрями та перспективи інвестиційної підтримки розвитку малого і середнього підприємництва / Т.Г. Рзаєва // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2014. – № 3. – Т. 1. – С. 51–55.
5. Регіональна програма розвитку малого підприємництва в Хмельницькій області на 2005–2006 роки. – 21 січня 2005. – № 4.
6. Регіональна програма розвитку малого підприємництва в Хмельницькій області на 2007–2008 роки. – 31 січня 2007. – № 6.
7. Регіональна програма розвитку малого і середнього підприємництва Хмельницької області на 2013–2014 роки. – 22 січня 2013. – № 9.

References

1. Modernizatsiya mehanizmv rozvutku malogo ta serednego biznesu: Monografiya. / A.I. Butenko, M.P. Voynarenko, V.I. Lyashenko ta in.; NAN UkraYini, in-t ekonomiki prom-sti. – Donetsk, 2011.–326 s.
2. Goy I.V., Smelyanska T.P. TendentsiYi rozvutku pidpriEmnitstva v UkraYini / I.V. Goy, T.P. Smelyanska // Herald of Khmelnytsky National University. Economical sciences. – 2013. – Issue 3. – T. 1. – S.36–41.
3. RzaEva T.G. Finansovo-kreditna pidtrimka rozvutku malogo pidpriEmnitstva: napryami ta zavdannya / T.G. RzaEva // Herald of Khmelnytsky National University. Economical sciences. – 2013. – Issue1. – S.165–168.
4. RzaEva T.G. Napryami ta perspektivi investitsiynoYi pidtrimki rozvutku malogo i serednego pidpriEmnitstva / T.G. RzaEva //

Herald of Khmelnytsky National University. Economical sciences. – 2014. – Issue 3. – Т. 1. – S.51–55.

5. Regionalna programa rozvitku malogo pidpriemnitstva v Hmelnitskiy oblasti na 2005-2006 roki vid 21 sichnya 2005roku №4 – 16/2005.
6. Regionalna programa rozvitku malogo pidpriemnitstva v Hmelnitskiy oblasti na 2007-2008 roki vid 31 sichnya 2007roku №6 – 17/2007.
7. Regionalna programa rozvitku malogo i serednogo pidpriemnitstva Hmelnitskoi oblasti na 2013-2014 roki vid 22 sichnya 2013 roku №9 – 18/2013.

Надійшла 10.01.2015; рецензент: д. е. н. Войнаренко М. П.